

Kołodziejczyk, Arkadiusz

32 Zeszyty z "Dziejów Ziemi Najbliższej" - wydawnictwa siedleckiego Klubu Kolekcjonerów (2001-2004)

Szkice Podlaskie 13, 263-268

2005

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

32 ZESZYTY „Z DZIEJÓW ZIEMI NAJBLIŻSZEJ”
– WYDAWNICTWA SIEDLECKIEGO KLUBU KOLEKCJONERÓW
(2001 - 2004)

Siedlecki Klub Kolekcjonerów powstał 8 stycznia 1995 roku przy Muzeum Okręgowym (obecnie Regionalnym) w Siedlcach. Jego pracami kieruje do dziś jeden z założycieli, wicedyrektor Muzeum, znany regionalista i popularyzator historii Sławomir Kordaczuk.

Spotkania klubu odbywają się raz w miesiącu w każdą drugą niedzielę, a w ich trakcie prowadzone są pokazy i prelekcje. Klub prowadzi także działalność turystyczną, organizując jednodniowe niedzielne wycieczki krajoznawcze. Z okazji 5-lecia pracy siedleckiego środowiska kolekcjonerskiego ukazał się bogato ilustrowany album autorstwa S. Kordaczuka, pt. *5 lat Siedleckiego Klubu Kolekcjonerów* (Siedlce 2002), stanowiący sprawozdanie z działalności i zawierający informacje oraz bibliografię na temat kolekcjonerstwa w Siedlcach.

Z inicjatywy Klubu wydano również *Siedlecki Kalendarz Oświatowy* na lata 2001/2002 (opracowanie S. Kordaczuk, drukarnia Nowator). Stałym elementem działalności jest też edycja pocztówek, ukazujących się w ramach kilku serii, m.in: *Siedlce*, *Widoki Podlasia* i *Z dziejów Podlasia*, *Jednostki Wojska Polskiego*, których wydano już kilkadziesiąt. We wrześniu 1999 roku pojawiło się własne pismo Klubu – *Lamus*. Do tej pory do rąk czytelników dotarło kilkanaście numerów (w tym numer sondażowy „O”) tego interesującego periodyku. Jego redaktorem naczelnym jest Tadeusz Bohatyrewicz (niewątpliwie piśmanko zasługuje na odrębną, wnikliwą recenzję).

W 2001 roku Klub rozpoczął edycję nowej serii wydawniczej opatrzonej wspólnym tytułem *Z dziejów ziemi najbliższej*. Łącznie ukazało się ponad 30 zeszytów (tomów), a ten swoisty jubileusz skłania do wnikliwej oceny merytorycznej wartości wydawnictwa, sformułowania uwag oraz ewentualnych podpowiedzi dla redaktora serii.

Wybiegając nieco naprzód, już w tym miejscu pragnę wyrazić opinię, iż jest to wydawnictwo ze wszech miar potrzebne, udane, o ogromnych wartościach poznawczych, wypełniających wiele luk w regionalistyce podlaskiej. Publikowane na jego łamach wspomnienia, kroniki i dokumenty, istniejące w pojedynczych egzemplarzach, najczęściej dotychczas niedostępne nawet dla historyków profesjonalnych, wzbogacają w powszechny sposób zasób tego typu źródeł historycznych, znajdujących się w zasięgu historyków, regionalistów, popularyzatorów i miłośników historii, pedagogów – tym samym pogłębiając wiedzę o dziejach siedlecko – podlaskiej „małej Ojczyzny”. Ważkim aspektem serii *Z dziejów ziemi najbliższej* są też jej walory dydaktyczno–wychowawcze. Ukazując przeszłość poprzez perspektywę losów autorów, ich rodzin i środowisk, pogłębiają w ten sposób

szacunek do historii, skłaniając do poszukiwania źródeł tożsamości, korzeni i tradycji rodzinnych, a tym samym przyczyniają się do ugruntowania więzi lokalnych, środowiskowych, poszanowania tradycji i pamiątek przeszłości. To ważne w dzisiejszych skomercjalizowanych, mocno odhumanizowanych czasach.

„Rozpoczniemy od publikacji ciekawszych i obszerniejszych materiałów, jakie zgromadziłem do prezentacji osób na pięciu wystawach z cyklu 100 spotkań z historią. W katalogach tych wystaw (*Chłopcy tamtych dni*, Siedlce 1997; *Chłopcy tamtych dni. Część druga*, Siedlce 1998; *Żołnierze Września*, Siedlce 1999; *Dziewczyny tamtych dni*, Siedlce 2000; *Za drutami Europy*, Siedlce 2001) zamieszczona została tylko część informacji biograficznych – napisał we wstępie do pierwszego tomu S. Kordaczuk. – *Formuła niniejszego cyklu pozwoli usunąć wszelkie ograniczenia objętościowe, byśmy mogli pełniej poznać autorów wspomnień i czasy, które opisują. (...) Pomysłodawcą cyklu i prowadzącym wydawnictwo jest Adam Krzeski, który upodobał sobie w kolekcjonerskiej pasji wszystko, co się wiąże z Siedlcami i historią tego miasta*” (t.1, s. 2). S. Kordaczuk podkreślił również, iż na początku tematem poszczególnych tomów będzie historia Siedlec i okolic, a „w miarę rozwoju inicjatywy postaramy się poszerzyć krąg geograficzny”.

Tom 1 zawiera wspomnienia z okupacji 1939 – 1945 Czesława Bugajskiego, ur. w 1922 roku w Łukowie, absolwenta Państwowego Gimnazjum im. Stanisława Staszica w Siedlcach (matura w 1939 r.), jeńca Armii Czerwonej. Po ucieczce z niewoli powrócił do Siedlec, gdzie należał do AK (Batalion *Dworzec*), ukończył konspiracyjną podchorążówkę, przez pewien czas był oddelegowany do obserwacji wybuchów V-1, V-2 w okolicach Sarnak i zbieranie ich szczątków. Dużą wartość ma część wspomnień poświęcona okresowi po wkroczeniu na południowe Podlasie wojsk radzieckich (1944–1945 r.).

Tom 2 zawiera wspomnienia Romana Góreckiego, ur. w 1923 r. w Zazuwiu – Szpinkach, członka ZWZ i BCh, z okresu pobytu na zsyłce w podobozach obozu Borowicze (1944–1946). Spisał je S. Kordaczuk. W drugiej części zamieszczono wspomnienia Mariana Dąbrowskiego, pseudonim *Sęp*, urodzonego w 1919 roku w Jastrzębiach – Tworkach, z sowieckich obozów w latach 1944–1948.

Tom 3 i 4 to *Kronika rodziny Miłkowskich, obywateli miasta Siedlce i spokrewnionych z nią rodzin Moritzów i Słodkiewiczów*, opracowana w 2000 roku przez Andrzeja Moritza na podstawie dokumentów rodzinnych oraz relacji. Wiktor Miłkowski był przemysłowcem, właścicielem Fabryki Maszyn i Narzędzi Rolniczych w Siedlcach.

Kolejny tom – 5 zawiera relację Zofii Olszakowkiej – Glezer pt. *Z Lidy do RAF*, poświęconą dwuletniej wędrowce dwóch podchorążych 5 Pułku Lotniczego w Lidzie do Polski Sił Zbrojnych na Zachodzie. Bohaterowie to:

pilot podchorąży Jerzy Pohoski (urodzony w 1919 roku) oraz pilot kapitan Bohdan Krahelski. Obydwaj dotarli do Wielkiej Brytanii przez Szwecję w listopadzie 1941 roku.

Tom 6 przedstawia wspomnienie podporucznika Józefa Niedziałka, urodzonego w 1913 r. w Żeliszewie, z obrony Gdyni i Oksywiu we wrześniu 1939 r. Zostały spisane w sierpniu 1995 roku. Autor następnych wspomnień – Stefan Świętorzecki (ur. w 1893 r.), od 1 września 1915 roku do 31 sierpnia 1919 r. pracował jako nauczyciel historii w Królewsko – Polskim Gimnazjum im. Hetmana Stanisława Żółkiewskiego w Siedlcach. Ten okres jego życie przedstawiają opublikowane wspomnienia.

W kolejnym tomie Henryk Sochacki (urodzony w 1912 r.) prezentuje relację poświęconą Karolowi Witoldowi Piechowskiemu, dyrektorowi siedleckiego Gimnazjum im. S. Żółkiewskiego. Spisał ją w 1988 roku, a przedstawia w niej swoje gimnazjalne lata od 1923 roku. Druga część tomu zawiera przemówienie K.W. Piechowskiego odczytane na Zjeździe Absolwentów w 1958 roku, gdy emerytowany dyrektor był już poważnie chory.

Odmienny charakter ma tom 9, zawierający wiersze Mariana Posiadały, ur. w 1917 r. w Domanicach. Wiersze mówią o jego rodzinnej wsi, latach dzieciństwa i młodości, służbie wojskowej w szeregach 9 DP, pobycie w niemieckiej niewoli w Stalagu II E w Schwerin i III A w Lackenwalde, wyzwoleniu w 1945 roku i powrocie do domu. Ich wartość dokumentalną nosi fakt, iż autor pisał je na bieżąco, w latach 1937–1940 i 1945.

Tom 10 serii to relacja kaprała podchorążego 22 pp Jerzego Urbana z września 1939 roku w Siedlcach, spisana w sierpniu 2000 roku.

W tomie 11 przywoływany już Cz. Bugajski wraca do swych lat dziecięcych, wprowadzając czytelnika w ciekawy świat przeżyć szkolnych, Siedlec lat trzydziestych widzianych okiem dziecka i młodzieńca, wspomnień z obozu harcerskiego w 1935 roku (Pińsk), miesięcy spędzonych w szkole lotniczej dla małoletnich w Bydgoszczy (1939 r.) i pierwszego okresu okupacji. W zakończeniu autor zapowiedział kontynuację wspomnień.

W tomie 12 Roman Tadeusz Osiński, ur. w 1921 r. w Wólce Żukowskiej w gminie Mokobody przedstawił swoje wspomnienia okupacyjnej młodości, działalności i walki w szeregach ZWZ – AK w Mokobodach, przeżyć z okresu aresztowania i więzienia (wrzesień 1946 – marzec 1947 r.).

Następny tom zawiera wspomnienia Franciszka Sobieszuka, ur. w 1901 r. w Wólce Łuzeckiej, żołnierza września, a następnie 2 Korpusu Polskiego. Bardzo interesujące są szczególnie fragmenty pamiętnika dotyczące przeżyć we Francji, Szkocji, Afryce, Indiach, w Iraku, Palestynie i Egipcie w trakcie służby autora PSZ.

Tom 14 serii *Z dziejów ziemi najbliższej* łamie kanon wydawnictwa, gdyż zawiera monografię Kopca Marszałka Józefa Piłsudskiego w Zawa-

dach - Majówce, usypanego przez miejscowe społeczeństwo i odsłoniętego 15 maja 1938 roku. Opracowała ją Stefania Lipińska.

Tom 15 zawiera wspomnienia Romana Danielaka pt. *Z rodziną i Armią Krajową*, spisane w latach 1998–2001. Autor od 1940 roku był żołnierzem Komendy Obrońców Polski w Kotuniu, następnie ZWZ –AK; przywołuje między innymi akcję na „*Urlaubzug*” pod Dziejulami w lutym 1944 roku, oraz przeżycia z czasów „*Burzy*”.

Tom 16 to wspomnienia J. Wichra z partyzantki w podsieldeckiej Sekule i okolicach, wyzwoleniu Siedlec i walce w szeregach 8 DP LWP.

Kolejny 17 tom, zawiera relację Konstantego Rawickiego (ur. w 1921 r.), żołnierza 34 pp AK „Zenona”, pod nieco zaskakującym tytułem „*Krótki rys historyczny uczestnika II w. św. (1939 – 1948)*”.

W tomie 18, pt. „*Tak to pamiętam*”, Marek Ambroziewicz „Witold” przedstawił wydarzenia II wojny światowej których był uczestnikiem. Opisał zarówno walki w oddziale „Zenona” jak Siedlce podczas okupacji.

Kolejny, 19 tom zawiera wspomnienia ks. Stanisława Karwowskiego, (ur. w 1915 r.) kapelana Armii Krajowej. Tekst zawiera wiele ciekawych informacji o bp. Czesławie Sokołowskim- administratorze apostołskim diecezji podlaskiej podczas okupacji.

W 20 tomie Zofia Karwowska opisała koleje losu swego męża Antoniego Karwowskiego (1912 – 1954) kwatermistrzu jednego z oddziałów AK na Podlasiu.

W tomie 21, J. B. Wierzbicki opisał główne epizody ze swego bogatego życiorysu.

Kolejne dwa tomy 22 i 23 przynoszą wspomnienia dwojga żołnierzy oddziału partyzanckiego 34 pp AK „Zenona”: K. Frankowskiego i Lucyny Kujawińskiej.

Tom 24 zawiera wspomnienia H. Wyrzykowskiego pod znamienym tytułem, „*Tragiczne losy żołnierzy armii polskiej*”. Autor początkowo żołnierz 22 pp w kampanii wrześniowej a później żołnierz „Zenona” a później więźnia stalinowskiego łagru w Borowiczach.

W tomie 25, Henryk Górski, opisuje walki w szeregach 5 pułku piechoty legionów w kampanii wrześniowej i udział w konspiracji.

W. Piekarski, (ur. w 1917 r.), w tomie 26 wspomina walki w szeregach 9 baonu saperów na Pomorzu podczas kampanii wrześniowej 1939 r. Wspomnienia zawierają pełną obsadę 9 baonu saperów we wrześniu 1939 r.

27 tom jest nietypowy, zawiera bowiem biografię Ks. Jana Niedziałka dr filoz. i teol. prof. WSD w Janowie P. i Siedl. zamordowanego przez Gestapo, napisaną przez innego kapelana AK ks. Mariana Alfonsa Myrchę.

W tomie 28, możemy zapoznać się z kolejną częścią wspomnień kapelana AK, ks. S. Karwowskiego.

Tom 29 przynosi wspomnienia J. Bakiery, z okresu okupacji niemieckiej, powstania warszawskiego i pobytu w niewoli.

R. Danielak w tomie 30 wspomina swą młodość w podmiejskim Kotuniu, zaś w tomie 32 przybliży postać swego wujka Tadeusz Danielaka.

Tom 31 stanowią wspomnienia M. Karwowskiej.

Wydaje się że seria *Z dziejów ziemi najbliższej* zakończyła się. Adam Krzeski wydał własnym sumptem kolejnych 37 tomów wspomnień i opracowań jednak już bez zaznaczenia współpracy z Siedleckim Klubem Kolekcjonera.

Wszystkie tomy (czy raczej zeszyty) omawianej powyżej serii opatrzone są wspólnym motywem: linorytem przedstawiającym wiatrak w Chlebczynie, autorstwa S. Kordaczuka z 1995 roku i logo Siedleckiego Klubu Kolekcjonerów z dopiskiem *7 lat (do nr 21)*. Od nr 22 (do 32 znacznikiem klubowym z datą założenia klubu 8.I.1995) Wszystkie też zostały wydane techniką tzw. *małej poligrafii* – skład komputerowy, powielony na kserografie i uzupełniony jednolitą okładką. Każdy tom zawiera na wewnętrznej 3 stronie okładki wykaz dotychczasowych opublikowanych pozycji serii. Od tomu 8 wprowadzono zapis: *Druk na prawach rękopisu. Za treść wspomnień i opracowań redakcja nie ponosi odpowiedzialności.* Wszystkie tomy przygotował do druku i własnoręcznie wydrukował Adam Krzeski.

Nie znam wysokości nakładu poszczególnych pozycji serii. Nie wycofując się z przedstawionych powyżej pozytywnych ocen, pragnę jednak przedstawić parę uwag dotyczącej strony edytorskiej. Widać wyraźnie pewien pośpiech, uwidaczniający się chociażby z zbyt dużej liczbie tzw. literówek (na przykład: *Urlaubzug* i *Urnaubzug* – s.15; 27 w tomie 15, czy 8 lutego 1944 roku lądowanie we Włoszech i 8 maja 1944 roku – koniec wojny w tomie 13 – odstęp ledwie 4 linijek). Bezdyskusyjna jest, więc potrzeba uważnej korekty. Tom 8 nosi mylący tytuł: *Moje wspomnienia o Dyrektorze... Karolu Piechowskim*, napisane przez H. Sochackiego, a stanowią one tylko część tomiku – 6 stron. Niejasne jest autorstwo tomu 5 *Z Lidy do RAF*. W tomiku 13 pomylono strony parzyste z nieparzystymi.

Przy edycji dalszych tomów, wyrażam w tym miejscu absolutne przekonanie o takiej KONIECZNOŚCI – niezbędne będzie jednak opatrywanie publikowanych tekstów wspomnień, relacji i źródeł przypisami merytorycznymi oraz edytorskimi, zawierającymi komentarze, wyjaśnienia, a także – w wielu miejscach korekty faktów czy zdarzeń, które zatarły się w pamięci autorów. Należy również przywołać odpowiednią literaturę i źródła. Zabiegi

te w żaden sposób nie zubożą publikowanych tekstów, ani nie odbiorą im walorów autentyzmu.

Na dalsze tomy czekają zarówno historycy, nauczyciele, kombatanci, jak również studenci i młodzież, miłośnicy historii regionu. Na pewno ogromna praca A. Krzeskiego, zamykająca się w 32 opublikowanych zeszytach serii, stanowi godne uznania wydarzenie w regionalistyce siedleckiej, ale nie zdejmuje z redaktora ogromnego brzemienia obowiązku jej kontynuowania, gdyż dzieje Siedlec i regionu, losy siedlczan i mieszkańców południowego Podlasia tego bezdyskusyjnie wymagają. Nie może być mowy o przysłowiowym „*sposzczywaniu na laurach*”, a o dalszej wielkiej pracy na rzecz dzieła dokumentacji tych wielkich, ale w mniejszych kart historii.

Czego redaktorowi serii gorąco życzę, deklarując ewentualne poparcie i merytoryczną pomoc. Warto też rozejrzeć się za sponsorami.

Arkadiusz Kołodziejczyk
Instytut Historii Akademii Podlaskiej w Siedlcach